

penes se sent *prat* sinó *closo*, de manera que arriba a ser predicatiu per a la praderia de tot un terme («el veral de Vinardell és *closo* i planes», Vilallonga, 1935); no deu ser gaire diferent a l'Alt Emp.: «terreny de prat on pastura el bestiar gros —cavalls, burros, bous—, més o menys tancat i es refereix al conjunt» (Llers: PCoromines, 1898); en el B-Emp., es decanta diferentment, partint de la idea de pasturatge magre: «lloc de pastura on no es pot conrear res, perquè hi ha massa aigua», Corçà, «no es treballa i hi ha senissos i herba», Albons (1958).

Clusa en els orígens llunyans fou un duplicat etimològic d'això: part. pass. f., *clūsus*, CLŪSA, *clūsum*, però fet partint de la forma de ll. vg. CLŪDĒRE, extreta en la baixa època dels antics cpts. (amb degradació vocàlica) *includere*, *excludere*, *secludere*, etc., de la qual prové l'it. *chiudere*, *chiuso*: en el nostre domini això queda ben aviat petrificat en la toponímia [844], si bé encara en alguns docs., mig llatins i arcaics, sembla quedar-ne alguna reminiscència un poc viva [916: 20 Bast.-Bass., 523-5], especialment a la zona Nord: *Clusa de Seguers* dos cops en doc. de Millars, de 1292 (Alart, *InvlC*, s. v. *seguer*); avui és encara nom propi de poblacions o ordnims molt conspicus: *La Clusa*, poble i antiga fortificació pujant al Portús des del Voló (barbaritzat en *L'Écluse* pels francesos), *La Clusa de Sant Romà* damunt l'engorjat de Castell d'Alareny Berg., diversos *Clua* o *La Clua* (per a -s- > zero, veg. *LleuresC*, pp. 210, 256), cap al Segre mj. i NPallaresa, etc.

Amb aquest ús substantiu el mot romànic va passar d'hora com a manlleu antic a l'alemany, on és ja a-al. ant. *klūsa* f. (avui *ü* allí esdevé normalment *au* en fonètica al.), i hi significà 'pas de muntanyes', i d'altra banda 'cella, cambreta', d'on 'ermita';¹ la nostra toponímia mostra més clarament² aquell sign., si bé potser hi ha també algun cas d'aquest; però sembla que sigui només allò a Provença, on encara funciona més o menys com a apel·latiu: «intro dins la *cluso*, / se, di mountagno nuso e cruso, / toun --- / cren pas lou tremoulun», *Calendau* (II, 17.4, explicat «gorge fermée» i amb l'acleariment «a St. Auban-Alpes-M, il y a une très belle gorge qu'on nomme la *Clue* ou *Cluso*», notes III, 12, i I, p. 46.38). Hauria de ser fruit d'un encreuament d'aquest mot amb *clota*³ i *closo* un *cluta* «tancat» de la V. de Barravés (*BDC* VI, 35), del qual no tinc cap confirmació, i dubtós essent cosa de Mn. Griera (altrament cf. *cluca* en *DAG*; err. tip. aquell?).

En lloc del participi *clos* es creà analògicament *cloert*, rar, segons el model de l'antònim *obert* i que degué restar només empordanès (d'on són els casos extrems d'aquesta creació analògica catalana, com *collert*, *clafert*, *avorrert*), veg. ex. de les *Ordinacions d'Empúries* del S. XIV en *AlcM*; el deriv. *cloertura*³ 'tanca, clos' isolat en doc. de St. Celoni de 1370: «nenga persona no desfasse barda, sep o *cloartura*, d'altra, ne les lenyes de la barda, sep o *cloartura* se' n gos portar» (*BABL* XII, 136).

D'un adj. derivat CLAUSICIUS, -A, substantivat en el

femení, amb pèrdua de la -s- intervocàlica (per dissimilació de sibilants ajudada per la posició pretònica): *cloïssa*:

a) Maestr. «ab més astúcia / un llop vell que un corral de nit assalta, / no aguaita per quin punt la *cloïssa* salta», Ga. Girona, *Seidia*, 47, definit: «un tancat de paret, de pals», etc. (p. 247; oblidat en el *Vocab. Maestr.*, però l'hi usa en la definició de *bardissa* «paret, tancat o c. d'un corral»); documentat ja en escrits del S. XIV: null hom --- no gos trer --- de vinyes ne d'orts, ne de tires, ne d'altres honors altruyes —rabasses, sarmens, aspres, paluxons --- ne desfer *cloïssa* --- no gos arrancar --- tries ne oliveres, ne altres arbres fruyters» (Bna., *BABL* XI, 313) i en un doc. de Tortosa de 1344 (on *cloïça* figura junt amb *claper* i *palafanga* (*BABL* XII, 59)).

b) Com a nom del mollusc bivalve, dit 'almeja' cast., manca *DFA.*, *DAG.* i *AlcM*, s'usaria a l'Empordà segons afirmació recent d'un amic: Josep V. Foix s'ha fet en els anys 50 el propagador entusiasta d'aquest mot, que hom diu usat al Port de la Selva; deu ser així (encara que Moll em confirmi c. 1960 la manca de dades, que jo tampoc no tinc) puix que ho diu el nostre savi i occitanista collega; no hi ha dubte que és un mot provençal ben conegut: «ounte soun, / bêu pescadou, vòsti *clauvisso*», *Calendau* XI, 14.1, amb nota de l'autor: «Venus treillissée, *Venus decussata* Linn., mollusque dont on fait en Provence une grande consommation --- dit pour *clausisso* --- au propre une 'boîte', i allà ha passat al francès local.³

Clausó maestr., de l'abstracte CLAUSIONEM 'tancament': «requival: pedra que assoma de punta entre les capes de roca de les pedreres, o en los camins, i estorba per a arrancar les peces grans», Ga. Girona, p. 154; amb un deriv. intr. *clausonar* a Benassal «impeidir, un clausó, que es puga arrancar bé una pessa de pedra en les pedreres». La conservació de AU junt amb l'ús en terres muntanyenques faria pensar en un mossarabisme, però *AlcM* no el dona més que com a terme de mestres d'obres o arquitectes [1868, *SLit-Costa*], potser més aviat importat com a tecnicisme de picapedrers occitans, cf. oc. ant. *clauzon* m. «bou-tisse», Marsella *peiro clausoun*, Castres *clauzounà* «finir une rangée (du maçon)» (*FEW* II, 748a7). D'altra banda (ibid., 752b, § 1) fr. *cloisonné* «divisé par des cloisons», *émail cloisonné* [1771] «ouvrage fait d'une plaque sur laquelle des arêtes de métal des dessins, sertissent les émaux», del qual crec manlevat + *clouson* que recordo com a terme d'art plàstic sumptuari, i amb el mateix o semblant significat, en obres de PCoromines.

Clausura [fi S. XIV, Turmeda; St. VicentF], pres per via sàvia del ll. *clausura* 'acció de tancar'; s'havia usat una forma popular, que fou *clusura* (aa. 949, 958, *claus*- 960, Bast.-Bass., 515) per 'tanca, clos, tancat'; seguia encara usada a Tortosa el 1342 amb acc. menys concreta 'tancament': «axí en parets com en *barandians* com en altres *clasures*» (*BABL* XI, 427), i si el 1313 apareix amb *au* aquest significat és perquè es tracta d'un doc. rossellonès (cf. supra a *cloure*): «la